

Britská inspirace: Sociálně odpovědné zadávání je standard

Pro využití potenciálu konceptu sociálně odpovědného veřejného zadávání je potřeba si jej odzkoušet, sdílet dobrou praxi a také využít zapojení trhu. To říká přední britský právník na veřejné zakázky Stuart Cairns. Poučení z chyb, ošetření rizik a dostatek času na přípravu napomáhá i ve Velké Británii tomu, aby veřejní zadavatelé získali za peníze daňových poplatníků maximální hodnotu. Jaké jsou tedy britské zkušenosti se sociálně odpovědným veřejným zadáváním a co si z nich můžeme odnést my?

Ing. Eva Chvalková

Projekt Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání, MPSV ČR

Máte bohaté zkušenosti se zadáváním veřejných zakázek ve Velké Británii. Společenská odpovědnost nebo sociální hodnota, jak u vás říkáte, je ve vaší zemi nedílnou součástí veřejného zadávání. Můžete krátce nastínit počátky tohoto konceptu ve Velké Británii?

Než se ve Velké Británii stalo zohledňování sociálních aspektů relativně standardním přístupem ve veřejném zadávání, byl tento koncept po několik desetiletí předmětem diskuse. I když činy těch nejvíce sociálně odpovědných zadavatelů, s nejinovativnějšími názory, přinášely v praxi skutečné změny již řadu let, byly tyto subjekty spíše výjimkou než pravidlem. Přestože si některé přední organizace (zejména mnohé z těch, které vlastnily rozsáhlá portfolia projektů, jako například Crossrail) uvědomovaly výhody, jež zohledňování sociálních aspektů v zadávacím

procesu, v rozhodování a uzavírání smluv přináší, mnohé z prvních příkladů dobré praxe přišly od menších organizací, například od městských rad nebo bytových družstev. Díky nejrůznějším příručkám, které popisovaly úspěchy zmíněných organizací, a s řadou užitečných rozsudků Evropského soudního dvora potvrzujících legitimitu zohledňování sociálních požadavků ve veřejném zadávání bylo zřejmé, že se stále větší počet regulovaných or-

dajů. Tento krok přinesl v oněch jurisdikcích řadu významných úspěchů, zejména pokud jde o zadávání veřejných zakázek menším podnikům či zajišťování významných příležitostí pro absolventy a dlouhodobě nezaměstnané, což – právě díky procesu zadávání veřejných zakázek – vyústilo ve skutečnou změnu ve společnosti. Mnozí další zadavatelé ve Velké Británii se nepochybně inspirovali a jednoznačně využili prvotní zkušenosti k tomu, aby tuto iniciativu posunuli kupředu: Zohledňování sociálních aspektů při procesu zadávání veřejných zakázek se stalo tak odůvodněným a běžným, jako například pozornost věnovaná zdraví, bez-

Pokud se odpovědné zadávání nepoužívá, přicházejí zkrátka daňoví poplatníci

pečnosti a ochraně životního prostředí. I nás čeká ještě hodně práce a mnoho jednotlivců i organizací stále věří, že začlenění sociálních aspektů je obtížné – bezesporu však bylo v této oblasti dosaženo fantastického pokroku.

gánů začíná orientovat právě tímto směrem. Zejména decentralizované správní orgány Skotska a Walesu (a do menší míry i ty v Severním Irsku) se na odpovědné zadávání začaly zaměřovat, když převzaly odpovědnost za většinu svých vý-

Stuart Cairns

je předním právníkem v oblasti veřejného zadávání ve Velké Británii. Pět let vedl tým pro veřejné zadávání ve společnosti Pinsent Masons. Za jeho působení se tento tým stal jedním z šesti, které byly v žebříčku Chambers UK, hodnotícím kvalitu právních profesionálů, vyhodnocen jako tým první úrovně za právní praxi v oblasti práva veřejných zakázek. Nedávno začal pracovat ve společnosti Bird & Bird – vede její tým ve Velké Británii. Jedná se o přední mezinárodní právnickou společnost s 28 pobočkami po celém světě, včetně evropské sítě právníků specializujících se na veřejné zakázky. Stuart Cairns poskytoval mnohé právní rady, jak začlenit sociální aspekty do zadávání veřejných zakázek, nebo při tvorbě metodických pokynů řady vládních institucí ve Velké Británii.

Jakým výzvám jste v té době museli čelit a jak jste je překonali?

Hlavní výzvou, která je do určité míry stále platná, je přesvědčení, že celý tento koncept je příliš obtížný. Zadávání zakázek je vnímáno jako velmi komplikovaný proces, obzvláště v prostředí neustálého napadání neúspěšnými účastníky. Proto mnoho organizací a jednotlivců odpovědných za zadávání veřejných zakázek věří, že snaha o začlenění sociálního aspektu pouze přispívá ke složitosti celého procesu. Pokrok, kterého se v této oblasti dosáhlo, vyplývá z osvěty, kdy se zainteresované strany dozvídají, jak k zadávání veřejných zakázek přistupovat, aby došlo k významnému snížení či úplné eliminaci rizik. Tento proces vzdělávání se zakládá na pozorování toho, čeho dosáhli ostatní, a způsobu, který k dosažení daných výsledků použili. Například jak vláda Skotska, tak Walesu (stejně jako mnoho ostatních subjektů) využila případové studie k ilustraci toho, co je

možné dokázat, pokud o daný výsledek skutečně usilujete.

Jaká je současná situace v oblasti sociálně odpovědného zadávání veřejných zakázek ve Velké Británii?

Sociálně odpovědné veřejné zadávání je pro nás stále jednou z priorit, zejména v případě decentralizovaných správních orgánů a orgánů místní samosprávy. Je však nutné říct, že nyní jsou velkým tématem obavy z dopadů brexitu a toho, co v obecné rovině přinese do oblasti zadávání veřejných zakázek ve Velké Británii. V Anglii a Walesu však zůstává v platnosti zákon o sociální hodnotě – Social Value Act, který orgánům místní samosprávy ukládá povinnost zvažovat tyto aspekty již před zahájením procesu veřejného zadávání (což je ten nejlepší moment, kdy tak učinit). V důsledku toho je zajištěno, že tato problematika zůstává do jisté míry v popředí určitých úvah, které organizace v zadacích řízeních vedou.

V čem vidíte hlavní výhody zvažování sociální hodnoty při zadávání a jaký je její skutečný dopad?

Získané výhody jsou potenciálně velice rozmanité, protože hodně závisí na tom, čeho si zadavatel přeje prostřednictvím tohoto procesu dosáhnout. Na jedné straně může jít o vytvoření vzdělávacích příležitostí nebo pracovních míst pro osoby, které je jinak obtížné oslovit. Anebo může jít o podstatnou celkovou změnu: co se nakupuje, jak se nakupuje a kde. Jsem si absolutně jistý, že přemýšlet o zajištění sociálních výhod pouze v kontextu vložení něčeho do specifikace předmětu plnění, kritérií hodnocení nebo smlouvy znamená, že zadavatel využívá příliš úzký přístup a potenciálně dochází k promeškání dostupných příležitostí udělat více. Největšího přínosu bude dosaženo, pokud rozhodnutí využít sociálně odpovědné zadávání veřejných zakázek povede k podstatné změně v přístupu k procesu zadávání jako takového, a hlavně od jeho prvo-

počátku. To by mělo znamenat, že začneme myslet jinak, pokud jde o to, co nakupujeme, jak nakupujeme, kde nakupujeme a proč. Pokud budeme takto uvažovat ještě předtím, než začneme připravovat strukturu zadávacího procesu, máme tu nejlepší šanci zajistit dosažení podstatných výhod.

Řekl byste, že sociálně odpovědné nutně znamená nákladnější?

Za určitých okolností může sociálně odpovědné zadávání znamenat vyšší výdaje, ale z mé zkušenosti taková situace nastane, pokud objem požadovaných výhod buď neodpovídá zadávanému projektu, nebo tyto výhody nebyly řádně promyšleny a integrovány do zadávacího procesu. Je mnoho věcí, jež lze uskutečnit a které přinesou významnou přidanou hodnotu, a zároveň nenavýší cenu. Ty nejlepší kontrakty umožní mnohé z těchto požadavků zahrnout do nákladů, aniž by došlo k navýšení ceny zakázky.

Jestliže si zadavatel přeje udělat vše správně, tj. nakoupit kvalitní produkt nebo službu, mít pozitivní sociální a ekonomický dopad a/nebo minimalizovat škody na životním prostředí, které fáze zadávacího procesu jsou kritické?

Všechny fáze procesu zadávání veřejných zakázek jsou kritické, i když podle toho, čeho si zadavatel přeje dosáhnout, může klást větší důraz například na specifikaci předmětu plnění, metodiku hodnocení či smlouvu jako takovou. V praxi, bez ohledu na požadované výsledky, bude vždy nejdůležitější součástí celého procesu fáze přípravy zadávacího řízení, kdy jsou přijímána klíčová rozhodnutí a kdy se vynakládá veškeré úsilí k tomu, aby se tato rozhodnutí promítla do připravované strategie a dokumentace, která bude zveřejněna na příslušném trhu. Je jisté, že pokud se přípravě nevěnuje dostatek

času, nelze dosáhnout všech cílů, které jste si stanovili (nebo cílů, v jejichž dosažení doufáte).

Z právního hlediska – došlo při implementaci sociálně odpovědného zadávání veřejných zakázek ve Velké Británii k nějakým chybám, kterých bychom si měli být vědomi a jichž bychom se měli při zavádění tohoto konceptu do praxe v České republice vyvarovat?

Před ustálením osvědčeného postupu samozřejmě docházelo k mnoha chybám. Ve většině případů lze říci, že tyto chyby byly důsledkem neschopnosti zajistit dostatek času na přípravu a implementaci procesu, který by správně řídil potenciální rizika. Další problémy vyvstaly například proto, že kritéria hodnocení související se sociální problematikou se dostatečně nevtahovala k předmětu zakázky nebo byl použit proces, který neumožňuje zapojení účastníků řízení – například otevřené či užší řízení –, i když bylo zřejmé, že jejich zapojení do složitějších otázek by bývalo prospěšné, nebo dokonce zásadní. Nejlepší rada tedy zní: zajistit, aby byla těmto otázkám věnována pozornost již od počátku celého procesu, a vyhradit si dostatek času na přípravu vhodné strategie a její realizaci.

Jaké je zapojení trhu? Existují dodavatelé, kteří jsou připraveni plnit sociální a environmentální požadavky?

Fáze zapojení trhu je méně formální a předchází formálnímu zahájení procesu zadávání. Tehdy má zadavatel příležitost posoudit zájem trhu a/nebo otestovat určité předpoklady u potenciálně zainteresovaných hospodářských subjektů. Takové procesy se využívají stále častěji a není pochyb, že se právě díky nim významně snížil počet případů neúspěšného veřejného zadávání. Jednou z prioritních oblastí této komunikace je navrhovaný přístup k sociálním a ekologickým požadavkům. Mám bohaté zkušenosti s návrhem způsobů, jak zapojit trh a současně dosáhnout souladu s novými směrnici a obecnými principy transparentnosti, rovného zacházení a nediskriminace.

Co byste vzkázal zadavatelům v České republice, kteří si stále nejsou jisti, proč by měli odpovědné veřejné zadávání používat?

Řekl bych, že je čím dál jasnější, že odpovědné zadávání zakázek přináší zřejmé výhody. Pokud se tento koncept nepoužívá, jsou to daňoví poplatníci, spolu s těmi nejpotřebnějšími v České republice, kdo přichází zkrátka. ▲